

VỀ VẤN ĐỀ XÃ HỘI VÔ CẢM TRONG TIỂU THUYẾT ĐƯƠNG ĐẠI NHẬT BẢN

LƯU THỊ THU THỦY^(*)

Xã hội vô cảm là một khái niệm được nhà xã hội học Nhật Bản Tachibanaki Toshoki đưa ra lần đầu tiên vào năm 2010^(*), đây là thời kỳ Nhật Bản đã bước vào giai đoạn siêu già hóa. Theo Tachibanaki Toshoki, xã hội vô cảm là kết quả của già hóa dân số, giảm tỷ lệ sinh cùng vô số các biến đổi khác trong xã hội Nhật Bản hiện nay. Trong *xã hội vô cảm*, các vấn đề như: tỷ lệ sinh giảm, tỷ lệ người không lập gia đình tăng cao dẫn đến những cái chết đơn độc, bạo lực gia đình, trẻ em không được chăm sóc, tỷ lệ ly hôn cao, nghèo đói, mối quan hệ giữa các thành viên trong gia đình và xã hội trở nên lỏng lẻo, sự ràng buộc giữa cá nhân với xã hội và các yếu tố khác cũng trở nên yếu đi, hệ thống việc làm suốt đời và hưu trí không được đảm bảo, sự khác biệt trong nhận thức của thế hệ trẻ so với các thế hệ đi trước, với quan niệm truyền thống của Nhật Bản, những khó khăn của thời hiện đại mà thế hệ trẻ đang phải đối mặt,... ngày càng gia tăng (xem thêm

Tachibanaki, 2010, tr.23-31). Qua một số cuốn tiểu thuyết đương đại của Nhật Bản, tất cả các vấn đề đó của xã hội đều được mô tả hết sức chân thực, mặc dù có những tác phẩm được viết từ cách đây hàng vài thập niên, khi khái niệm xã hội vô cảm hoàn toàn chưa được đề cập và xuất hiện. Các nhà văn, bằng linh cảm và sự tinh tế, đã “nhìn thấy” và đưa các vấn đề đó của xã hội vào trong các tác phẩm của mình.

Qua việc xem xét và giới thiệu khái quát về một số tác gia, tác phẩm tiểu thuyết đương đại Nhật Bản, bài viết làm rõ về khái niệm xã hội mới này ở Nhật Bản hiện nay.

1. Trước hết là Murakami Haruki - tiểu thuyết gia đương đại nổi tiếng người Nhật Bản đã từng được đề cử giải Nobel văn học năm 2013, với các tác phẩm: *Rừng Nauy*, *IQ 84*, *Biên niên ký vận dây cót*, *Kafka bên bờ biển*, *Dưới lòng đất*, *Nhảy Nhảy Nhảy*, *Phía Nam biên giới phía Tây mặt trời*, *Người tình Spunit*, v.v...

Nếu tiểu thuyết chính là sự phản ánh một phần của cuộc sống hiện tại và

(*) Khái niệm này được nhà xã hội học Tachibanaki Toshikia đưa ra trong cuốn “Bản chất xã hội không mối quan hệ”, và trong chương trình xã hội vô cảm của đài phát thanh và truyền hình Trung ương Nhật Bản phát sóng lần đầu vào tháng 1/2010.

(*) ThS., NCV., Viện Thông tin KHXH.

có thể dự báo về tương lai thì những tác phẩm của Murakami Haruki đã cho thấy tương đối chính xác về xã hội vô cảm. Các tác phẩm của Murakami Haruki không viết về thế giới của người già mà thường viết về những người trẻ tuổi, với cuộc sống đời thường và đôi khi mang tính siêu thực. Tính chất siêu thực ở đây là, dự đoán về một xã hội Nhật Bản trong tương lai. Thông qua tác phẩm của mình, ông có thể nắm bắt được cảm giác trống rỗng về linh hồn của những con người cùng thế hệ, khám phá ra những tác động tâm lý tiêu cực chỉ hướng tới công việc của người Nhật Bản. Tác phẩm của ông phê phán việc hạ thấp vai trò, giá trị của người phụ nữ và sự lãnh đạm, thiếu quan tâm lẫn nhau giữa người với người trong xã hội Nhật Bản. Trong tác phẩm của Murakami Haruki, cái chết và sự cô độc được khai thác khá nhiều. Hầu như tất cả các tiểu thuyết của ông đều đề cập đến vấn đề đó.

Sự cô độc của nhân vật trong những tác phẩm của ông trước hết chính là sự cô độc, nổi loạn của lớp thanh niên Nhật Bản đang bị giằng xé bởi việc bảo vệ, duy trì truyền thống xưa cũ hay đón nhận trào lưu phương Tây đang ào ạt du nhập vào. Các nhân vật của ông không chỉ đau đớn, đắm chìm trong sự cô độc ấy mà họ còn phản kháng lại sự cô độc đó, họ mở lòng mình đón nhận, bằng lòng với nó và ở bậc cao hơn là “thường thức cô độc trong sự cô độc” (Lưu Thị Thu Thủy, 2008, tr.65). Sự cô độc trong các tác phẩm của Murakami Haruki là một trong những đặc trưng rõ nét nhất của xã hội vô cảm. Họ cô độc trong xã hội, trong gia đình và cô độc với chính họ. Mọi mối quan hệ xoay quanh chủ thể là cá nhân, không giao

tiếp, kết nối với xã hội bên ngoài. Con người sống khép kín, co mình trong cái vỏ ốc của chính họ, đây là một dạng tự kỷ kiểu *hikikomori* (socially withdrawn) - thu mình lại, tránh tiếp xúc với xã hội - trong giới trẻ đã trở thành phổ biến, như là một hệ quả của những biến đổi xã hội trầm trọng, căn bệnh phổ biến ở xã hội vô cảm Nhật Bản.

Sự vô cảm trong xã hội đã được Murakami Haruki đẩy lên cao độ khi trong tiểu thuyết của ông, tình dục và cái chết chính là lối thoát duy nhất cho các nhân vật. Tình dục để quên thực tại và không phải nghĩ về tương lai. Các nhân vật trong *Rừng Nauy* như Toru Watanaba, Nagasaki, Kizuki... gần như đều thối loạn trong tình dục, coi đó như phương thức giải thoát khi họ không tìm ra chân lý cuộc sống. Hơn một nửa trong số họ đã phải tìm đến cái chết như một phương thức cuối cùng. Trong *IQ 84*, nhà văn đã muốn đi sâu hơn vào “thế giới tâm lý và tình cảm của người phụ nữ”^(*), vì vậy, *tình dục và bạo lực* đóng vai trò rất quan trọng trong tác phẩm. Hai yếu tố này có thể coi như là các cánh cửa chính để dẫn sâu vào thế giới tâm linh của con người.

Ở *IQ 84*, mối quan hệ giữa các nhân vật tưởng chừng hầu như không có sự gắn kết nào, nhưng giữa họ lại là một sợi dây vô hình gắn chặt: Nữ sát thủ Aomame và tiểu thuyết gia nửa mùa, kiêm nhà giáo dục bị Tengo, cô bé Fukaeri trong đời sống công xã, người thứ ba đã xen vào mối tình giữa

(*) Đây là cách dùng của các học giả trong buổi tọa đàm “Thế giới trong gương của Murakami Haruki” do Nhà sách Nhã Nam phối hợp với Quỹ giao lưu quốc tế Nhật Bản tại Việt Nam tổ chức nhân buổi ra mắt *IQ 84* - một tiểu thuyết mới của ông, ngày 18/1/2013 tại Hà Nội.

Aomame cùng Tengo, giữa cuộc sống thực và cõi ma mị. Tình dục trong *IQ 84* tuy không dày đặc như trong các tác phẩm khác của ông, nhưng mỗi cảnh tả về tình dục là đi kèm bạo lực. Mỗi một lần nhân vật Aomame dẽ mê trong tình dục với một ai đó là nàng sẽ đem đến cho kẻ vừa thắng hoa cùng nàng một cái chết êm ả nhưng lại đầy bạo lực. Với Aomame, nàng là sát thủ chuyên nghiệp, người trừng trị kẻ ác và cuồng dâm bằng chính tình dục ngọt ngào (Lưu Thị Thu Thủy, 2013).

2. Không như Murakami Haruki, hình ảnh Nhật Bản trong các tác phẩm của nhà văn Murakami Ryu phản ánh mặt trái của xã hội với tham nhũng, hận thù, dâm ô, trụy lạc,... với màu sắc tối đen, nếu có nhạt hơn thì cũng là màu nâu trầm. Tiểu thuyết Murakami Ryu phản ánh mặt trái, những mâu thuẫn tồn tại trong lòng xã hội đương đại với cái nhìn đầy nhân văn. Giới trẻ trong tác phẩm của Murakami Ryu là một giới trẻ hiện đại nhưng trống rỗng, không mục tiêu, lý tưởng sống. Nhiều nhân vật đã không thể nào tìm thấy niềm tin trong xã hội hiện đại, họ co mình lại để tìm sự an toàn, hay thiêu đốt cuộc đời mình trong ảo ảnh, rượu, ma túy và đàn bà, v.v... Xã hội mới cùng với những phương tiện kỹ thuật mới như Internet, điện thoại di động, Ipad, Iphone, Macbook... đã tạo nên những không gian ảo, biệt lập mà người ta có thể làm được tất cả mọi chuyện trong đó, từ mua bán, đổi chác, vay mượn, thậm chí trao đổi luyện ái mà không cần có quan hệ trực tiếp *mặt đối mặt*. Một xã hội hậu hiện đại kiểu Nhật Bản đưa con người ta tiến gần với quá trình rô bốt hóa, tạo nên sức ép khủng khiếp cho giới trẻ với những áp lực trong học đường và cuộc

sống, với một tương lai mù mịt, không ánh sáng cuối đường chân trời...

Giống như các nhân vật trong tiểu thuyết của Murakami Haruki, phần lớn nhân vật của Murakami Ryu cũng chọn cách sống *hikikomori* để khép mình, như một cách để phản kháng lại áp lực từ xã hội. Cách phản kháng ở các nhân vật trong tác phẩm của Murakami Ryu đủ kiểu trạng thái, từ nhẹ nhàng cho đến ngôn hành, thô tạp và cao hơn là lối sống không mục đích. Những tác phẩm tiêu biểu là: *Màu xanh trong suốt, Bé con trong ngăn tủ đá bằng đồng xu, Ba đêm trước giao thừa, 69, Ký sinh...* Trong tác phẩm của Murakami Ryu, con người, nhân vật là một số phận bí ẩn khôn cùng, cuộc đời của họ là một cuộc đấu tranh không ngừng nghỉ để tồn tại.

Nhân vật trong tiểu thuyết của Murakami Ryu phần nhiều là giới trẻ hiện đại, không tin tưởng vào sự đồng thuận với tập thể, không sống theo kiểu im lặng để đổi lấy sự an toàn, thẳng tiến theo thứ tự như xã hội truyền thống Nhật Bản. Murakami Ryu cho rằng, sự gia tăng số thiếu niên phạm pháp chỉ là hiện tượng chung của các nước tiên tiến, không riêng gì Nhật Bản. Vì vậy, hiện tượng xã hội vô cảm kiểu này ở Nhật Bản đã được khắc họa rõ trong tiểu thuyết *Ba đêm trước giao thừa*, xuất bản năm 1997. Tiểu thuyết ra đời đúng vào thời kỳ xã hội Nhật Bản đang khủng hoảng các giá trị, đặc biệt là sự suy đồi về đạo đức, bùng phát phong trào mại dâm nữ sinh cấp ba với tên gọi "*enjoyou kousai* - giao tế có viện trợ"^(*). Kenji với tư cách là người dẫn

(*) Enjoyou Kosai hay còn gọi là "*quan hệ xã hội được trợ cấp*" chỉ hiện tượng nữ sinh cấp ba Nhật Bản hò hẹn, quan hệ tình dục với những người

chuyện, hướng dẫn viên du lịch cho Frank, một người Mỹ, tham quan khu đèn đỏ nổi tiếng Kabukicho, quận Shinjyuku ở Tokyo. Kenji đã luôn nghi Frank là sát thủ, kẻ chuyên ra tay sát hại các cô nữ sinh bán dâm và điều nghi ngờ của anh ta là đúng. Frank tự cho mình là người mang sứ mệnh đặc biệt, tiêu diệt *rác rưởi* của Nhật Bản nên y có trách nhiệm loại bỏ các nữ sinh suy đồi khỏi cuộc sống. Do giết nhiều người nên Frank đã hy vọng rằng 108 tiếng chuông chùa linh thiêng đêm giao thừa sẽ giúp gột rửa mọi tội lỗi của hắn. Nhờ vào ý nghĩ đó, Frank đã bảo toàn mạng sống cho Kenji trong đêm cuối cùng của cuộc hành trình. Frank và Kenji là hai đại diện cho văn hóa phương Đông, phương Tây và xung đột văn hóa giữa hai luồng giá trị này được thể hiện qua hình ảnh bát súp *miso*, sự khủng hoảng giá trị Nhật Bản ở hiện đại.

Tiểu thuyết *Màu xanh trong suốt* được Murakami Ryu cho ra mắt độc giả năm 1976, miêu tả cuộc sống trần trụi, thác loạn, ma túy và sinh hoạt tình dục tập thể của một nhóm người trẻ tuổi sống gần khu căn cứ Mỹ. Nhưng đằng sau cái suy đồi ấy là khoảng trống hoang vắng của những tâm hồn cô đơn mất phương hướng. Câu chuyện được viết lại dưới con mắt nhà kể chuyện, nhân vật tôi đã tái hiện sinh động đời sống của thanh thiếu niên Nhật Bản hiện đại. Trong nhịp sống sôi nổi, ồn ã và nhanh đến “chóng mặt” của thế giới ngày nay, đâu sẽ là chỗ dành cho những nhận thức về cái “tôi” lên tiếng? Đâu còn chỗ cho màu xanh của tuổi trẻ. Lối

sống, cách thức tìm lối thoát của các nhân vật trong tiểu thuyết đã phần nào phản ánh những bế tắc ở xã hội Nhật Bản. Câu chuyện ra đời cách chúng ta gần 40 năm khi khái niệm xã hội vô cảm còn chưa được tượng hình, nhưng với cái nhìn vượt thời gian và sự tinh tế trong cách viết, Murakami Ryu đã xây dựng thành công xã hội Nhật Bản với đầy đủ mặt trái phải. Đó là bên cạnh vẻ đẹp của hoa anh đào, trà đạo, tinh thần võ sỹ thì cũng đầy rẫy tham nhũng, trụy lạc, và *Màu xanh trong suốt* giúp người đọc dễ dàng nhận ra điều ấy.

3. Nữ tiểu thuyết gia Yoshimoto Banana, với bút danh Banana, ngay từ tiểu thuyết đầu tay *Nhà bếp* đã trở thành một hiện tượng với 2,5 triệu bản sách được tiêu thụ và xuất bản ở Nhật Bản (Lưu Thị Thu Thủy, 2009, tr.62). Yoshimoto Banana có khá nhiều tác phẩm được dịch ở Việt Nam, như: *Amrita* (2008), *NP* (2007), *Vĩnh biệt Tsugumi* (2007), *Nhà bếp* (2007), *Thần lần* (2008)... Hầu hết nỗi đau của nhân vật, nỗi đau trong tác phẩm của Yoshimoto Banana là những bi ai về đời sống hiện đại, sự mất mát trong đời sống, sự gò ép của xã hội, bế tắc của thanh niên trong một xã hội hiện đại, những cái chết đơn độc. Tác giả đã nhìn nhận toàn bộ cuộc sống bằng con mắt đầy đau thương nhưng cũng tràn đầy tính nhân văn sâu sắc.

Bi kịch, cái chết, nỗi đau, loạn luân, cô độc là những chủ đề thường lặp đi lặp lại trong các sáng tác của Yoshimoto Banana. Các nhân vật của Yoshimono Banana, đặc biệt là những người phụ nữ trẻ tuổi, thường hiện lên cô độc giữa một cuộc sống đầy bi kịch và luôn phải hứng chịu những vết thương tinh thần.

đàn ông tuổi trung niên giàu có để nhận tiền và sử dụng tiền đó để mua đồ trang sức, mỹ phẩm và quần áo hàng hiệu.

Những vết thương này là nỗi đau thường trực, những vấn đề của xã hội hiện đại ở Nhật Bản. Yoshimoto Banana muốn gửi tới bạn đọc suy nghĩ về đời sống tinh thần đang dần kiệt quệ của cả một thế hệ trẻ Nhật Bản, về những nỗi đau tinh thần đã biến đổi cuộc đời con người như thế nào, về sức mạnh của tình cảm giữa con người với con người, tình bạn, tình cảm gia đình hay tình yêu trong sáng, thuần khiết... Nỗi đau của Yoshimoto Banana là nỗi đau của cả một thế hệ đang loay hoay đi tìm ý nghĩa của cuộc sống trong một xã hội đầy rẫy những vô cảm như hiện nay ở Nhật Bản.

Phần lớn nhân vật chính trong tác phẩm của Banana đều là những cô gái trẻ, cô độc trong cuộc sống hiện đại với những vết thương tinh thần làm tan nát trái tim. Trong *Nhà bếp*, cô gái Sakurai Mikage đã mất đi người thân duy nhất trong đời: bà ngoại. Không gia đình, bạn bè, nơi trú chân, cô độc một mình giữa dòng đời. Sau đó, cô tìm thấy tình yêu, hơi ấm gia đình trong một *gia đình mới* hoàn toàn không bình thường: chàng trai mới lớn Yuchi Tanabe cùng bà mẹ của anh. Người mẹ ở đây thực ra là ông bố đã chuyển đổi giới tính sau cái chết của vợ. Trong quy chuẩn đạo đức xã hội vốn có của Nhật Bản, họ là một gia đình hoàn toàn không bình thường. Nhưng, họ thực sự đã làm nên một tổ ấm bởi đơn giản cả ba cùng nhau tìm thấy sự bình an và thanh thản khi ở bên nhau, tìm thấy ngọn lửa tình yêu, hơi ấm gia đình chính tại căn phòng bếp xinh xắn. Nhưng tạo hoá luôn thích đùa giỡn nên một lần nữa cuộc sống bình yên của Mikage lại bị phá vỡ sau cái chết đột ngột của bà mẹ. Cả Mikage và Yuchi đều thấy căn nhà trở nên quá lạnh lẽo.

Cả hai đã bỏ đi để trốn chạy cảm giác đó, và chính cuộc ra đi lần này lại làm thức tỉnh một điều mà chính họ từ xưa đến nay không để ý đến. Mikage và Yuchi thực sự cần cho nhau, cần để tiếp tục vững bước đi tiếp trên con đường đời đầy cô độc và chông gai.

NP là một thiên tiểu thuyết buồn, đau nhói. NP là tên một bản nhạc, mỗi nhân vật chính là một nốt nhạc trong bản nhạc đó. Tiểu thuyết xoay quanh cuộc đời của ba nhân vật chính nhà Takase: Saki, Otohito, Sui. Tiểu thuyết được bắt đầu từ câu chuyện số 98. Cùng một chuỗi các rắc rối, cuộc gặp gỡ, giấc mơ và cả linh cảm của mình, Kamazi đã trở thành bạn của ba chị em nhà Takase. Cô đã khám phá ra mối quan hệ của cô em út Sui, người em gái cùng cha khác mẹ của Saki và Otohito. Cuộc đời của Sui là một chuỗi những kỳ lạ, đốn đau, đổ vỡ. Sui vô tình trở thành người tình của chính cha đẻ rồi anh trai của mình. Sau đó, khi khám phá ra sự thật về cuộc đời của mình, Sui luôn bị giằng xé giữa tình yêu, đam mê và những giới hạn đạo đức xã hội, giữa quá khứ và hiện tại. Sui yêu anh trai của mình bằng một tình yêu đam mê tội lỗi, tình yêu của một cô gái dành cho người đàn ông của mình, của cô em gái dành cho anh trai. Còn Otohito, khi biết đó là em gái mình, anh vẫn yêu cô say đắm, vẫn đi tìm khi Sui bỏ đi cùng với giọt máu của anh. Điều làm cho độc giả ngạc nhiên nhất chính là thái độ của Saki, chị gái của Sui và Otohito. Mặc dù biết rất rõ mối quan hệ anh em giữa Sui và Otohito, nhưng Saki không hề có thái độ phản đối hay ghê tởm họ. Saki im lặng bởi cô cảm thông với họ và biết rằng hai con người đó sẽ tìm được lối thoát tốt nhất cho cuộc sống nặng nề, thậm chí

còn luôn chấp chới giữa ranh giới “sống - chết”. Cách kết thúc của tác phẩm mở ra cho người đọc nhiều cảm nhận khác nhau về cách nhìn nhận và cách nghĩ của Yoshimoto Banana. Quả thực với những người luôn tiếp cận dòng văn học truyền thống thì cách nhìn của tác giả về mối quan hệ loạn luân này hết sức kỳ quái. Có thể nói, Yoshimoto Banana có một cái nhìn hết sức nhân đạo và lối viết đầy nhân văn với nhân vật của mình. Yoshimoto Banana đã phản ánh hết sức trung thực xã hội hiện đại Nhật Bản. Trong xã hội hiện đại này, lớp trẻ bị giằng xé giữa truyền thống và hiện đại nên bị suy kiệt trong chính xã hội đó (Lưu Thị Thu Thủy, 2009, tr.63).

4. Masatsugu Ono, một nhà văn được sinh ra trong thời kỳ nền kinh tế Nhật Bản phát triển nhất, lại có cách nhìn và lối viết hết sức độc đáo. Chính Masatsugu Ono đã nói rằng cách viết của ông là cách viết “đào hang”, đào và đào mãi mà không biết khi nào kết thúc. Một số tác phẩm tiêu biểu của Masatsugu Ono như: *Ngôi mộ vui trong nước* (2001), *Trôi trên vịnh* (2002), *Ven rừng* (2006), *Chiếc xe buýt mini* (2008). Nếu các tác giả trước đó phần lớn viết về giới trẻ thành thị thì Masatsugu Ono lại viết về những miền quê còn sót lại của Nhật Bản, đó là nỗi đau đau về quá khứ, trong một bầu không gian lằng lằng động bị chia cắt với những phần còn lại của thế giới. Một Nhật Bản với thực tế khắc nghiệt là dân số đang ngày càng già đi, xã hội của người già và siêu già hóa. Một thế giới khác, “*hậu vô cảm*” hay “*tiền quá khứ*”. Chính vì sống trong một thế giới như thế nên Masatsugu Ono nảy sinh nhu cầu cầm bút. “Tôi viết văn là do nhu cầu nội tại, tôi viết để nói những điều mình nghĩ, tôi viết để tránh

những bất an, tìm sự bình yên, nhưng càng viết thì những bất an cứ lớn dần lên nên tôi càng viết nhiều hơn”^(*). Sự bất an như nhà văn chia sẻ chính là sự bất an của cả một thế hệ, cả một xã hội mà Nhật Bản đã và đang phải đối mặt.

5. Nữ nhà văn Yamada Amy cũng là một nữ văn sỹ mà những tác phẩm của bà đã gây ra nhiều tranh luận ở Nhật Bản. Cách viết và cách nhìn cuộc đời của Yamada Amy có rất nhiều nét tương đồng với Murakami Ryu. Một số tác phẩm tiêu biểu được dịch ở Việt Nam là *Sống lưng của Jesse* (2008), *Trò đùa của những ngón tay* (2009), *Phong vị tuyệt vời* (2010). Những câu chuyện của Yamada Amy luôn xoay quanh tình dục, bạo lực và những đấu tranh trong chính bản thân nhân vật, giữa tồn tại và sống sao cho ra sống.

Trong *Phong vị tuyệt vời*, đó là sự giao lưu tính dục giữa hai sắc tộc, sự đấu tranh giữa hai luồng quan điểm, giữa bảo tồn truyền thống và hiện đại, sự giằng xé ở trong chính mỗi con người. Đó là nỗi đau của một kiếp người không tìm thấy lối thoát cho cuộc sống, họ loay hoay đi tìm ý nghĩa của cuộc sống nhưng để rồi lối thoát duy nhất cho họ vẫn là tình dục, và tình dục là sự thăng hoa duy nhất mà họ có thể đạt được trong cuộc sống. Ngòi bút của Yamada Amy thật tài tình trong việc miêu tả diễn biến nội tâm của nhân vật. Sự cô đơn, hoang mang, không tương lai - những biểu hiện của xã hội vô cảm, đều được bà phác họa và dự đoán thành công ngay từ khi tác phẩm đầu tiên ra

(*) Đây là lời tâm huyết nhà văn chia sẻ với độc giả Việt Nam tại trường đại học Hoa Sen thành phố Hồ Chí Minh ngày 23/2/2012 nhân dịp ra mắt cuốn sách *Tiếng hát người cá* do Nxb. Trẻ ấn hành.

đời vào những năm 1980, hơn 25 năm trước khi khái niệm “*xã hội vô cảm*” được nhà xã hội học Tachibanaki Toshiaki đưa ra.

6. Ngoài Yamada Amy, nữ văn sĩ Hiromi Kawakami cũng nổi lên như một hiện tượng văn học Nhật Bản với những tác phẩm tiêu biểu như: *Chúa trời* (1994), *Đạo bước trên một con rắn* (1996), *Nhớ* (2000), *Những năm tháng êm dịu* (2000), *Nhà sách Furudoru* (2005), *Máy làm mì ống của mẹ* (2010),... Thế giới trong tác phẩm của Hiromi Kawakami là một thế giới thường nhật, buồn tẻ nhưng lại luôn sẵn sàng chuyển hóa thành một thế giới khác nơi con người là những con vật, luôn bị ám ảnh bởi sự gia tăng số lượng những kẻ đến sau, một dạng âm bản của “Alice ở xứ sở diệu kỳ”. Sự huyền tưởng, huyền hoặc được đẩy lên tới đa bằng tất cả những yếu tố của truyện, từ kết cấu cho tới phong cách, từ những phép ẩn dụ cho tới kỹ thuật sử dụng các ký tự, tất cả đều được miêu tả tỉ mỉ và tinh tế. Phải chăng sự chuyển hóa xã hội trong tác phẩm của Hiromi Kawakami chính là dự đoán cho một xã hội kiểu khác - xã hội vô cảm, bởi vì nhà văn hơn ai khác bằng sự cảm nhận và tinh tế của họ đã luôn có dự cảm về một tương lai hoàn toàn khác với xã hội mà họ đang sống.

7. Một lớp nhà văn khác là những người sinh ra vào những năm 1960, như Rieko Matsuura, Eimi Ogawa, Kaona Ekuni, Mitsuyo Kakuta, Miri Yu, v.v... Hầu hết tác phẩm của các tác giả này đều in đậm dấu ấn của bạo lực, những xung đột và đoạn tuyệt, những lời tố cáo, kết tội đối với mọi thiết chế xã hội: gia đình, cuộc sống lứa đôi, con cái,

thậm chí còn đi tới thái độ cực đoan khi khước từ tình mẫu tử... Đây là những mâu thuẫn, biểu hiện, đặc trưng của xã hội vô cảm. Cái thế giới thực này đang song hành tồn tại với một xã hội siêu thực được một lớp nhà văn nữ vẽ ra trong thế giới văn chương của họ, đang che giấu một trò chơi bập bênh với một cái gì đó mang dáng dấp dị thường đáng lo ngại, đó là một trò chơi bập bênh bên rìa của sự điên loạn, điều đó giải thích vì sao thấp thoáng đâu đó chúng ta luôn bắt gặp một cảm giác lo âu và bất an khi đọc những tác phẩm này (Cécile Sakai, 2012). Những bất an của độc giả, của nhà văn chính là bất an về xã hội mà họ đang sống và tồn tại với hàng loạt các câu hỏi không lời giải đáp.

8. Cuối cùng là lớp các nhà văn trẻ thế hệ 8X, những người được sinh ra trong lòng xã hội vô cảm. Wataya Risa với tác phẩm *Chiếc lưng mà tôi muốn đá*, Hitomi Kanehara với *Con rắn và chiếc khuyên lười* là các tác giả tiêu biểu. Trong tiểu thuyết của họ *tình dục và bạo lực* là hai chủ đề nổi bật, lột tả chân thực những góc khuất của xã hội Nhật Bản hiện nay. Tiểu thuyết *Chiếc lưng mà tôi muốn đá* của Wataya Risa, tác phẩm nhận giải Akutagawa^(*) năm 2003, khi tác giả tròn 19 tuổi, miêu tả đời sống của một học sinh trung học năm thứ nhất và sự đấu tranh bên bờ của cậu để hòa nhập cuộc sống. Cậu đã đấu tranh với băng “Ninagawa”^(**), đấu tranh với chính bản thân để vượt qua khỏi cái vỏ ốc *hikikomori*. Xu hướng tự lẩn trốn kiểu *hikikomori* là sự thực hiện nhiên trong đời sống xã hội Nhật Bản.

(*) Giải Akutagawa và Naoki là giải thưởng văn học danh giá ở Nhật Bản dành cho các cây viết trẻ.

(**) Tên một băng nhóm học sinh trong tiểu thuyết.

Người ta co cụm lại, cô đơn và chỉ làm bạn với cái lưng của chính mình. Vì vậy, khi cảm thấy bức bối trong chính bức tường đó, bản thân họ không còn cách nào khác là đá vào nó. Một hành động mà con người không thể làm được. *Con rắn và chiếc khuyên lưỡi* của Hitomi Kanehara, giải Naoki năm 2003, đã được nhà sách Nhã Nam dịch, giới thiệu ở Việt Nam năm 2009, lại là một góc khuất khác của xã hội Nhật Bản. Truyện là thực tế trần trụi, con người sống không quá khứ, không tương lai, không nuôi tiếc, không hy vọng..., chỉ có nỗi đau và tình dục là tồn tại. Thấp thoáng đâu đó trong tiểu thuyết là một tình yêu giữa thói quen kỳ quặc và màn xác thịt có phần bệnh hoạn. Đó là thế giới của những người trẻ tuổi không tên gọi, họ tồn tại dưới nickname (tên giả) bằng tiếng nước ngoài và tôn sùng lưỡi chẻ kiểu rắn. Người ta sống, quan hệ, vui vẻ mà không cần biết đến tương lai. Trong cái thế giới đó, bạn là ai? Là bạn với cuộc sống của bạn, hay chỉ là bạn với cái biệt danh vẫn được người ta gọi? Khi nỗi đau qua đi, liệu bạn còn có thể cảm thấy mình đang sống? Tình dục đi kèm với nỗi đau, đó là sự hoang mang đi tìm lẽ sống ở một lớp trẻ Nhật Bản hiện nay.

Có thể nói, qua ngòi bút của các nhà văn, chỉ với một vài nét phác họa, chúng ta có thể thấy rằng, hiện tượng xã hội vô cảm kiểu Nhật không phải chỉ bây giờ mới xuất hiện, mà nó đã được dự đoán từ cách đây hàng vài thập kỷ thông qua các tác phẩm của các nhà văn đương đại

Nhật Bản. Cùng với sự tinh tế trong ngòi bút và dự cảm của mình, các nhà văn đã mô tả thành công xã hội vô cảm, xã hội kiểu mới của Nhật Bản □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. 西村京太郎 (2011年), 無縁社会から脱出 北へ帰る列車、出版社: 角川書店(角川グループパブリッシング).
2. Lưu Thị Thu Thủy (2008), “Nhà văn Murakami Haruki - Cuộc đời và sự nghiệp”, Tạp chí *Nghiên cứu Đông Bắc Á*, số 6, tr.61-66.
3. Lưu Thị Thu Thủy (2009), “Yoshimono Banana - Nhà văn của lòng nhân ái và những tổn thương tinh thần”, Tạp chí *Nghiên cứu Đông Bắc Á*, số 2, tr.61-65.
4. Lưu Thị Thu Thủy (2013), “Vấn đề tính dục trong tiểu thuyết đương đại Nhật Bản”, Báo *Văn nghệ*, số 49, ngày 23/11/2013.
5. 橋本俊詔 (2010年12月)、無縁社会の正体 - 血縁 地縁 社縁はいかに崩壊したか、出版社: PHP研究所
6. Cécile Sakai (2012), *Các nhà văn nữ Nhật Bản cuộc đảo chiều tình tế*, <http://yume.vn/news/sang-tac/ban-tron-van-nghe/cac-nha-van-nu-nhat-ban-mot-cuoc-dao-chieu-tinh-te.35A9E645.html>
7. Tachibanaki Toshiaki (2011), *Chính thể xã hội vô cảm: duyên huyết thống, duyên địa lý và duyên xã hội đã sụp đổ như thế nào*, Viện Nghiên cứu PHP.